

УДК 378.018.8:373.5.011.3-051:81'243]:37.041-047.22](045)
DOI: 10.31499/2307-4906.1.2024.302127

ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Олександра Байдюк, викладач-стажист кафедри іноземних мов, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID: 0009-0001-7577-4292

E-mail: drozdovaoleksandra@gmail.com

У статті проаналізовано суть самоосвітньої компетентності майбутнього вчителя іноземної мови. Автор розглядає ключові компетенції, які є невід'ємною частиною професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов, вказуючи на їх важливість і високий рівень сформованості у педагога. Аналіз результатів свідчить про те, що впровадження розробленої технології сприяє розвитку стійкого прагнення до знань, творчої активності та критичного мислення учнів. Методика забезпечує позитивну динаміку в самостійному навчанні майбутніх учителів іноземних мов.

Метою статті є аналіз сутності самоосвітньої компетентності майбутнього вчителя іноземної мови, розкриття компетенції, що свідчать про високий рівень її сформованості.

Матеріали та методи: теоретичні – аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація наукових досліджень.

***Ключові слова:** компетентність; самоосвіта; майбутній учитель; іноземна мова; модернізація освіти; підготовка; професійна освіта; методика викладання.*

FORMATION OF SELF-EDUCATIONAL COMPETENCE OF FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING

Oleksandra Baidiuk, Trainee-teacher of the Department of Foreign Languages, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID: 0009-0001-7577-4292

E-mail: drozdovaoleksandra@gmail.com

The article addresses a critical aspect of teacher education. It emphasizes the significance of self-educational competence in future foreign language teachers, a fundamental component in adapting to the rapidly changing educational environment and meeting international educational standards. The research highlights the necessity for teachers to continuously develop their qualifications and competence through active independent work, especially in learning modern teaching methodologies and improving language and methodological preparation.

The article bases its research on ideas presented in the works of domestic and foreign scientists regarding the theoretical and methodological foundations of teacher training, professional self-development, and self-realization. Fundamental studies exploring the concept of "self-educational competence," its nature, and essence are also of considerable scientific and practical value.

The concept of "self-educational competence" is considered as an integrated quality of personality, manifested in the presence of structured and organized knowledge, skills, abilities in self-education,

motivation for improvement, experience in independent activity, interest in continuous self-improvement, and value orientations that allow individuals to effectively solve tasks of self-realization, self-education, and self-development.

The integration of modern information technologies in the process of learning foreign languages contributes to the formation of self-educational competence in future English teachers and enhances the effectiveness of learning.

The purpose of the article is to analyze the essence of self-education competence of future foreign language teachers, to reveal competencies that demonstrate a high level of its formation.

Materials and methods: theoretical – analysis, synthesis, comparison, generalization, systematization of scientific research.

Keywords: *competence; self-education; future teacher; foreign language; education modernization; training; professional education; teaching methodology.*

Одним із пріоритетних напрямів модернізації освітнього процесу в Україні є вивчення іноземних мов. Знання мов сприяє посиленню міжкультурної комунікації, веде до взаєморозуміння та зміцнення контактів між народами. Іноземна мова є засобом міжкультурного та професійного спілкування, способом стимулювання інтелектуального та емоційного розвитку особистості учня, його підготовки до об'єктивного сприйняття чужої культури.

У процесі професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови виникає проблема нестачі розвинутої самоосвітньої компетентності, що є важливою складовою успішної професійної діяльності. Потреба у засвоєнні новітніх методик викладання, вдосконаленні мовної та методичної підготовки вимагає від майбутніх учителів іноземної мови активної самотійної роботи над підвищенням своєї кваліфікації та компетентності. Однак не всі майбутні педагоги здатні ефективно організовувати свою самоосвіту та використовувати різноманітні ресурси для вдосконалення своїх навичок. Тому виникає необхідність у розробці та впровадженні спеціальних програм та методів, спрямованих на формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів іноземної мови у процесі їхньої професійної підготовки.

Основні положення «Стратегії модернізації змісту загальної освіти», «Концепції модернізації української освіти», державної програми розвитку системи безперервної професійної освіти України орієнтовані на підвищення якості та оновлення змісту та структури педагогічної освіти на основі вітчизняних традицій та світового досвіду, наголошуючи, що підготовка педагогічних кадрів є домінуючим напрямом сфери української освіти, оскільки визначає якість підготовки кадрів для всіх сфер функціонування держави, сприяє стабільності та розвитку суспільства [7, с. 220].

Нова освітня парадигма припускає установку якісно нових цілей освіти, нових принципів відбору та систематизації знань, які не тільки розширюють обсяг професійних та загальнонаукових знань, але й визначають інший спосіб їхнього взаємозв'язку та формування, а також інший спосіб їхнього функціонування в практичній діяльності.

Вчителю надається можливість впливати на інтелектуальний, моральний та культурний рівень суспільства. Якість підготовки педагога визначається якістю навчання всіх інших фахівців. Це пояснює особливу увагу, яку суспільство приділяє педагогічній освіті та високі вимоги до рівня викладання у всіх навчальних закладах.

Посилення акценту на особистісний розвиток, творчу ініціативу та самотійність учнів є важливими змінами у цілях та змісті професійної освіти. Це дозволяє майбутнім

спеціалістам розвивати мобільність та конкурентоспроможність у своїй професійній діяльності [9, с. 130]. У сучасних умовах розвитку українського суспільства ключовими якостями стають креативність, самостійність у здобутті знань, здатність аналізувати та критично оцінювати інформацію, адаптуватися до змін.

Основою дослідницького пошуку були ідеї, викладені в працях вітчизняних та зарубіжних учених щодо теоретично-методичних основ професійної підготовки вчителів (М. Бондаренко, М. Гриньова, Т. Кучай) та професійного саморозвитку та самореалізації фахівців (І. Грабовець, А. Смолюк, В. Фрицюк). Велику наукову та практичну цінність мають фундаментальні дослідження щодо вивчення поняття «самоосвітня компетентність», її природи та суті О. Ваховської, Н. Вишневської, А. Добридень, Н. Довмантович.

Мета полягає в аналізі сутності самоосвітньої компетентності майбутнього вчителя іноземної мови та розкритті компетенцій, що свідчать про високий рівень її сформованості.

Матеріали та методи: теоретичні – аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація наукових досліджень.

Поняття «самоосвітньої компетентності» можемо розглядати як складову інтегрованої якості особистості, яка виявляється в наявності структурованих та організованих знань, умінь та навичок у самоосвіті, мотивації до вдосконалення, досвіду самостійної діяльності, зацікавленості у постійному самовдосконаленні, ціннісних орієнтаціях, які дозволяють особистості ефективно вирішувати завдання власної самореалізації, самовиховання та саморозвитку [6].

Згідно з Жукевичем, «самоосвіта – це цілеспрямований процес самостійного освоєння системи знань і навичок, формування поглядів і переконань, на основі власних та суспільних інтересів» [6].

У світлі різноманітних підходів до розуміння поняття «самоосвіта» необхідно визначити умови, без яких вона стає неможливою. Серед таких умов можна виділити:

- наявність доступу до друкованих видань, оскільки основною формою самоосвіти є робота з книгами як джерелами знань;
- володіння навичками читання для ефективного засвоєння нової інформації, її аналізу та перетворення на знання;
- присутність стійких внутрішніх мотивів, які підтримують безперервний процес самоосвіти [8].

Завдання формування самостійності студента є однією з ключових проблем навчання, тоді як «самоосвітня діяльність» є вищим рівнем його розвитку як суб'єкта навчально-пізнавальної діяльності. Таким чином, самостійність студента визначається як складова його самоосвітньої компетентності. С. Русова стверджувала: «На всяке навчання треба дивитись як на самонавчання...» [3]. Ретельний розгляд поняття «самоосвіта» та всіх його аспектів обумовлене усвідомленням того, що студент-самоосвітянин є суб'єктом соціального та саморозвитку. Тому, якщо існують психологічні механізми розвитку особистості (саморозвитку), то існують механізми впливу на них. На прикладі студентів вплив на самоосвіту здійснюють дорослі, батьки, навчальні заклади, група, які разом складають ситуативні фактори мотивації формування самоосвітньої компетентності майбутнього вчителя. Потрібно також розглянути поняття самоосвітньої компетентності в сім'ї, де моделі поведінки

засвоюються через некритичне сприйняття та наслідування з раннього дитинства. У ЗВО викладачі логічно організують навчання, враховуючи завдання розумного використання часу студентами, які «...не тільки за дверима класу, часто і в самому класі вчаться марнувати час» [8]. Важливо враховувати, що успішне формування самоосвітньої компетентності майбутнього вчителя іноземних мов залежить не лише від викладача, але й від групи, де існують моделі ставлення до самостійної навчальної діяльності. Зважаючи на це, завдання викладача полягає у тому, щоб стимулювати мотивацію студентів до самоосвіти, використовуючи позааудиторні форми та види проведення занять, спонукаючи їх до відвідування культурних заходів: виставок, театрів тощо. Мотив визначає мету, а мета програмує діяльність для її досягнення. Таким чином, завдання викладача полягає у створенні сприятливих умов для формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів іноземних мов.

Розглядаючи предмет самоосвітньої компетентності, важливо зазначити належні підходи до оволодіння нею. У процесі навчання у ЗВО педагогічний колектив активно залучає студентів до самостійної роботи та самоосвітньої діяльності, де важливо викладач повинен контролювати якість самостійної роботи та роз'яснювати проблемні питання студентам.

Відповідно до В. А. Сухомлинського, «основним видом діяльності в процесі самоосвіти є робота з книгою», ми визначаємо читання як основу самоосвіти. Самоосвіта передбачає повне розуміння предмету, що означає вивчення матеріалу наочно, оскільки самоосвіта студента базується на самостійній діяльності з використанням наочного пізнання; під час самоосвіти необхідно просуватись від простого до складного, від відомого до невідомого. Варто відзначити, що «самоосвіта» – це процес, що потребує не лише витрат часу, але й матеріальних витрат, оскільки опанування невідомого можливе лише за наявності відповідної літератури» [11]. Як стверджував В. О. Сухомлинський, «самоосвіта» є системним явищем, що означає повне оволодіння певними знаннями та системною діяльністю для засвоєння накопичених цінностей культури, які поєднуються з якостями особистості та формують її інтелектуальну культуру [11]. Ми погоджуємося з цим визначенням та вважаємо, що книга може бути джерелом інформації у друкованому та цифровому форматі.

Окрім читання, предметом «самоосвіти» у ЗВО є інформаційні матеріали, що виходять за межі навчальної програми та передбачають опрацювання додаткової літератури з метою набуття навичок організації самостійної пізнавальної діяльності. Таким чином, завданням викладача є навчити самоосвітян основним правилам роботи з інформаційними матеріалами, прийомам читання та слухання, методикам здійснення виписок та різновидам цитування та бібліографії, особливостям висловлювання власних думок у різних стилях, прийомам запам'ятовування та концентрації уваги, раціональної організації часу та розумного чергування праці та відпочинку.

Відповідно до поглядів, представлених Н. Бухловою, структура самоосвітньої компетентності може бути визначена наступним чином:

1. Розуміння власних потреб на основі самоаналізу, самопізнання та оцінки сильних та слабких сторін власної діяльності.
2. Здатність розробляти та реалізовувати програми самоосвіти з урахуванням власних потреб та вимог суспільства.
3. Організація власних знань, встановлення зв'язків між ними та виявлення

- прогалин у знаннях.
4. Критичне ставлення до отриманої інформації.
 5. Формування власної позиції у процесі засвоєння знань.
 6. Гнучке застосування набутих знань.
 7. Здатність розв'язувати різноманітні проблеми.
 8. Наявність інформаційної культури: вміння відбирати, обробляти, зберігати та продуктивно використовувати інформацію.
 9. Самоорганізація власних методів самонавчання.
 10. Представлення отриманих результатів у процесі самоосвіти.
 11. Розвиток навичок співпраці з оточуючими шляхом діалогу.
 12. Здобуття знань через колективну діяльність.
 13. Толерантне ставлення до різних точок зору.
 14. Використання сучасних технологій комунікації та інформації.
 15. Усвідомлення соціальної відповідальності перед собою, суспільством та культурною спільнотою.
 16. Зосередженість на постійному самовдосконаленні та вміння долати виклики та невизначеність.
 17. Об'єктивна оцінка значення набутих знань у власній діяльності.
 18. Відповідальність за організацію власного процесу самоосвіти.
 19. Постійний самоаналіз та контроль за самоосвітньою діяльністю.
 20. Вміння коригувати та вдосконалювати отримані результати у процесі самоосвіти [2].

Ми погоджуємося з вище зазначеними положеннями та орієнтацією дослідження автора на внутрішні аспекти та структури, проте важливо враховувати зовнішні чинники, які можуть впливати на процес самоосвіти та формування самоосвітньої компетентності загалом, а також на самоосвітню компетентність майбутніх учителів іноземних мов в певному контексті [2].

Спосіб отримання знань та їх здобуття безпосередньо визначається педагогічними умовами, що існують у закладах вищої освіти та спрямовані на розвиток самоосвітньої компетентності майбутніх викладачів іноземних мов. Ефективність цього процесу визначається доступністю навчальних матеріалів та рівнем вмінь студентів у працю з ними. У сучасних умовах спостерігається зміна у підході до здобуття знань: студенти шукають більш прості та економічні способи розвитку вмінь та навичок поза межами університету. Складність формування комплексу самоосвітньої компетентності, а також відсутність чітких настанов для її практичного використання, породжують необхідність у пошуку більш прямих шляхів здобуття знань, що можливо за допомогою Інтернету [8].

Зміни у системі вищої освіти ускладнюють практичне вирішення проблеми підготовки вчителя іноземної мови без належного наукового дослідження. Важливим аспектом професійної підготовки вчителя іноземної мови у педагогічних закладах вищої освіти (ЗВО) є його методична підготовка.

Завдання професійної підготовки спеціаліста нового типу вимагає систематичного формування визначених інтелектуальних та особистісних якостей, стимулювання мотивації до самостійного пізнання у студентів. Реалізація цих завдань передбачає створення гнучкої, відкритої та варіативної системи освіти та перехід на

нові педагогічні технології, орієнтовані на особистість.

У контексті формування самоосвітньої компетентності майбутніх вчителів іноземних мов, поняття пізнавальної самостійності розглядається у двох взаємопов'язаних аспектах. З одного боку, це визначення характеру діяльності майбутніх вчителів іноземних мов у конкретній навчальній ситуації, а з іншого – це ознака особистості цих майбутніх вчителів.

Дослідники у цій галузі, зокрема Ю. Демченко, розглядають самоосвітню компетентність як інтегральну якість особистості. Це означає здатність до систематичної самостійно організованої пізнавальної діяльності, спрямованої на постійний саморозвиток професійних та загальнокультурних якостей, а також на самовдосконалення [4, с. 157]. Високий рівень самоосвітньої компетентності свідчить про здатність планувати власну самостійну роботу, знаходити відповідні та значущі джерела інформації, аналізувати та узагальнювати факти та події, вміння оцінювати проблеми на основі іншомовного матеріалу та порівнювати їх з власним досвідом педагогічної діяльності. Крім того, це включає здатність самостійну підготовку творчих завдань та авторських проєктів.

О. Федоренко зазначає, що формування досвіду самоосвітньої діяльності починається з простих спроб самостійного визначення цілей та реалізації освітніх намірів, які потім перетворюються у власну самоосвітню систему фахівця [13, с. 279]. У процесі фахової підготовки майбутніх учителів іноземних мов передбачається різноманітність іншомовних діяльностей студентів, серед яких важливе значення має пізнавальна іншомовна діяльність у контексті формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів. Більшість дослідників розглядають пізнавальну діяльність як систематичне опанування знань, розвиток вмінь та навичок, а також засвоєння соціокультурного іншомовного досвіду, необхідного для продуктивної взаємодії з носіями інших мов та культур. Важливо розрізняти поняття «пізнавальна самостійність», «пізнавальна діяльність» та «пізнавальна активність», оскільки вони, хоча й мають багато спільного, все ж мають свої відмінності.

Підкреслюючи важливість взаємозв'язку понять, О. Жорник визначає пізнавальну самостійність як якість особистості, яка проявляється у готовності здійснювати цілеспрямовану пізнавальну діяльність своїми власними силами. Ця активність передбачає здатність здійснювати пізнавальну діяльність, яка ґрунтується на наявності необхідних знань, оволодінні методами пізнавальної діяльності та сформованості мотивів, які визначають потребу та прагнення до подібної діяльності [5, с. 28].

Безсумнівно, пізнавальна активність сприяє засвоєнню іншомовного матеріалу шляхом сприйняття, усвідомлення та запам'ятовування. Саме творчий та компетентнісний підхід дозволяє використовувати іноземні знання в новій реальній ситуації під час взаємодії з представниками інших мов та культур.

У даному контексті пізнавальну самостійну діяльність можна розглядати як ціль навчання іноземним мовам з одного боку, та як передумову, що дозволяє більш повно використовувати потенційні можливості майбутніх вчителів іноземних мов у позанавчальній діяльності, з іншого. Вплив на активність майбутніх учителів іноземних мов у процесі освітньої діяльності здійснюють зовнішні стимули, особливо якщо вони базуються на соціально значущих мотивах.

О. Малихін у своїх дослідженнях висловив принципову думку щодо визначення

сутності пізнавальної самостійності, розглядаючи її як наявність інтелектуальної здатності майбутнього вчителя та його здатність самостійно виділяти суттєві та другорядні ознаки предметів, явищ і процесів діяльності шляхом абстрагування й узагальнення, розкривати сутність нових понять [9, с. 139]. Автор пропонує такі показники наявності пізнавальної самостійності в майбутніх учителів: 1) здатність майбутніх учителів самостійно засвоювати нові знання, використовуючи різні джерела, розвивати нові вміння та навички через самостійне навчання, дослідження та відкриття; 2) здатність використовувати отримані знання, вміння та навички для подальшого саморозвитку та самоосвіти; 3) здатність застосовувати їх у практичній діяльності для вирішення різних педагогічних та навчальних завдань.

Отже, основу пізнавальної самостійності майбутніх вчителів іноземних мов складає потреба у самовизначенні особистості. Ця потреба впливає з необхідності розуміння себе як складової загальних уявлень про світ та визначення сенсу власного існування в ньому. У такому розумінні власний життєвий план стає інструментом розуміння майбутнього, а самовизначення виступає ключовим елементом самоосвітньої компетентності майбутніх вчителів іноземних мов.

Зовнішні ресурси є важливими умовами та засобами, що сприяють особистісному розвитку та діяльності людини. Вони включають заходи, спрямовані на надання можливостей для виявлення особистих досягнень, стимулювання соціальної та професійної активності, надання морального заохочення за успіхи та досягнення, забезпечення доступу до інформації та сприяння процесам обміну досвідом та цінностями.

Як приклад для наслідування розглянемо процес базової педагогічної освіти в Великобританії, де розвиток самоосвітньої компетентності майбутніх учителів англійської мови відбувається за допомогою освітніх технологій.

Зокрема, для поступового розвитку самоосвітньої компетентності важливими є технічні засоби навчання та узгоджені навчальні програми з лінгвістичної освіти, для чого залучаються кваліфіковані досвідчені викладачі [14, с. 32].

Велике значення для формування самоосвітньої компетентності мають технології електронного навчання, серед яких особливо ефективними є мультимедійні засоби інформації та Інтернет. Інтернет як швидкісний засіб розповсюдження інформації відкриває широкі можливості для навчального процесу, ресурсних центрів та студентів [13].

Поміж відомих методик лекційного проведення – лекції-дискусії, лекції-диспути та лекції-семінари, що сприяють активному залученню студентів у процес навчання та ранньому формуванню їх самостійних та професійних компетентностей – у Великій Британії широко застосовуються візуальні лекції. Ці лекції включають в себе демонстрацію аудіо- та відеоматеріалів, актуальних для сучасних британських шкіл, супроводжуючись коментарями викладача, спільним обговоренням, аналізом та оцінкою представлених прикладів і ситуацій.

Одним із основних ресурсів для самостійної роботи студентів в Великій Британії, крім додаткових занять з викладачем, є бібліотека, де студенти можуть поповнювати свої знання з оригінальних джерел. Широко використовуються вибіркові модулі, матеріали для самоперевірки та самооцінки здобутих знань тощо. До засобів формування самоосвітньої компетентності належать підручники, робочі зошити,

дидактичний матеріал, відео- та аудіозаписи лекцій, відкриті уроки, програмне забезпечення, розклад освітніх телепрограм та радіопередач на національних мережах, що сприяють контролю та управлінню навчально-пізнавальною діяльністю студентів.

Інтеграція новітніх інформаційних технологій у процес вивчення англійської мови сприяє формуванню самоосвітньої компетентності майбутніх учителів англійської мови та підвищує ефективність її засвоєння. Швидкий ритм сучасного життя та інформатизація суспільства призвели до активного використання мобільних телефонів, планшетів та інших пристроїв на заняттях з вивчення мови та для формування самоосвітньої компетентності студентів. Таким чином, технології мобільного навчання, що забезпечують динамічність та ефективність освітнього процесу, стали одним з пріоритетних напрямів у сфері освіти.

Формуванню самоосвітньої компетентності майбутніх викладачів англійської мови сприяють різноманітні методи коучингу, що ефективно використовуються на різних етапах навчального процесу. Серед них варто відзначити вправи, спрямовані на розвиток навичок постановки цілей та стратегічного планування, зокрема, GROW (з англійської: *ціль, реальність, варіант, воля*), SMART (конкретний, вимірюваний, узгоджений, реалістичний, обмежений у часі) та SMAC (конкретний, вимірюваний, досяжний, стимулюючий). Також до цих методів належать вправи «мозковий штурм», «колесо життя», «асоціації», «тайм-менеджмент», ведення щоденників, симуляції, візуалізація, шкала для визначення власних навичок, мотивації та обмежень [10].

Проведення експериментального дослідження із застосуванням педагогічних умов із врахуванням досвіду Британської моделі навчання студентів ЗВО дало позитивні результати.

У рамках втілення першої педагогічної умови, яка передбачала посилення позитивної мотивації майбутніх вчителів іноземних мов до самоосвіти, був організований та проведений комплекс тренінгів щодо мотивації та самомотивації до самоосвіти. Головною метою цих заходів було створення стійкої системи позитивної мотивації та самомотивації до освіти протягом усього життя, зокрема до самоосвіти під час навчання у ЗВО, а також знайомство з методами самомотивації.

Друга педагогічна умова передбачала створення відкритого навчального середовища для самоосвіти студентів, базуючись на забезпеченні їх теоретичними знаннями та практичними навичками здійснення наукової діяльності, використанням інформаційно-комунікаційних технологій та електронних освітніх ресурсів для самоосвіти, формування позитивної мотивації до самоосвіти.

В рамках семінарських занять та лекцій успішно проводилася колективна робота студентів, що виявилася дієвою та інтерактивною. Тематика семінарів охоплювала такі аспекти, як пошук наукової та навчальної інформації в мережі Інтернет, використання Інтернет-сервісів у навчальній та самоосвітній діяльності, оволодіння програмними засобами та Інтернет-сервісами для створення електронних освітніх ресурсів.

Третю педагогічну умову, спрямовану на активізацію науково-дослідної діяльності студентів з професійно значущих проблем, було реалізовано через ряд заходів. Спочатку студентів було залучено до участі у науково-практичних конференціях, де проводилися тренінги з навчання підготовки та публікації тез, обговорення підсумків тренінгів та здійснювався зворотній зв'язок. Зокрема, стимулювалася рефлексія та застосовувалися методи активізації навчання: робота в

парах, дискусії, ділові та рольові ігри, перегляд відеороликів, обговорення в колі.

Подальші заходи включали відвідування бібліотек та заходів, використання ресурсів електронних бібліотек, організовані зустрічі та круглі столи з науково-педагогічними кадрами закладів вищої освіти, котрі ділилися зі студентами власним науково-педагогічним досвідом. Крім того, студентів стимулювали до участі у конкурсах студентських наукових робіт. Проводилось вдосконалення індивідуальних навчально-дослідних завдань під час вивчення фахових дисциплін, що включало у себе розробку тематики, методичних рекомендацій, форм контролю.

Результати експериментального дослідження вказують на те, що впровадження визначених педагогічних умов має значний вплив на розвиток самоосвітньої компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у процесі вивчення спеціальних предметів. За результатами обчислень виявлено, що рівень сформованості самоосвітньої компетентності майбутніх вчителів іноземних мов значно підвищився після формувального рівня експерименту.

В експериментальній групі високий рівень самоосвітньої компетентності збільшився на 13,27% у порівнянні з контрольною групою, де зріст становив лише 1,03%. Середній рівень самоосвітньої компетентності зріс на 8,74% в експериментальній групі порівняно з 2,33% у контрольній. Низький рівень самоосвітньої компетентності в експериментальній групі зменшився на 22,01%, у контрольній групі це становило 3,36%. Дані результати є важливим свідченням успішності впроваджених педагогічних стратегій та моделі формування самоосвітньої компетентності (рис. 1).

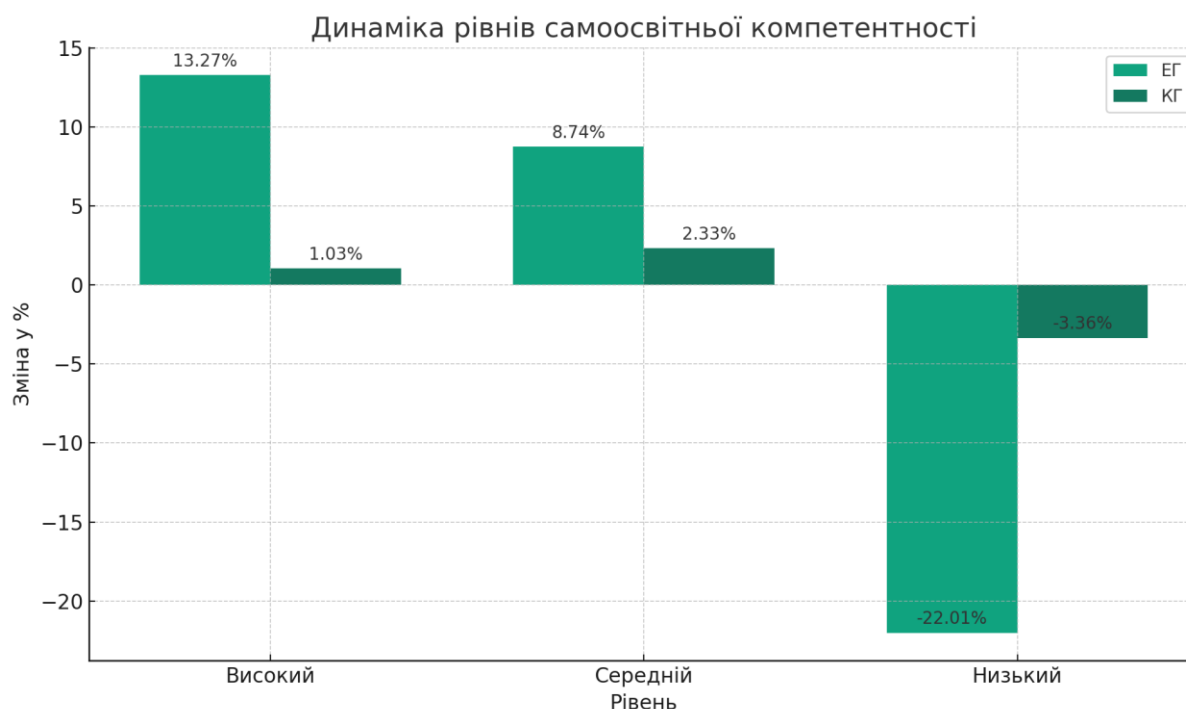

Рис. 1. Результати діагностики рівнів сформованості самоосвітньої компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі вивчення фахових дисциплін

Таким чином, графік підтверджує ефективність впровадження розроблених педагогічних умов та моделі.

Самоосвітня діяльність є ключовою у підготовці вчителів, здатних ефективно адаптуватися до постійно змінних вимог освітнього середовища та міжнародних освітніх стандартів. Інтеграція новітніх інформаційних технологій у процес вивчення іноземних мов сприяє формуванню самоосвітньої компетентності та підвищує ефективність засвоєння навчального матеріалу.

Експериментальні дані свідчать про значне зростання рівнів самоосвітньої компетентності серед майбутніх учителів, що брали участь у дослідженні, порівняно з контрольною групою. Підвищення високого рівня самоосвітньої компетентності підтверджує ефективність впроваджених педагогічних стратегій та методів навчання, орієнтованих на самоосвіту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2-х кн. Київ: Либідь. 2003. Кн. 2. Особистісно-орієнтований підхід: науково-практичні засади.
2. Бухлова Н. В. Сутнісний зміст поняття «Самоосвітня компетентність». *Наукова скарбниця освіти Донеччини*. 2008. № 1. С. 4.
3. Гураш Л. Софія Русова – «апостол Правди і Науки». *Дошкільне виховання*. 2001. № 2. С. 10–11.
4. Демченко Ю. Самоосвітня компетентність – невід’ємна складова частина професійної компетентності (діяльності) майбутнього учителя. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2019. Вип. 23, т. І. С. 154–159.
5. Жорник О. Формування пізнавальної активності учнів у процесі спільної ігрової діяльності. *Рідна школа*. 2000. № 1. С. 27–28.
6. Жукевич І. П. Поняття самоосвіти студентів у контексті неперервної освіти. *Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки*. Житомир, ЖДУ. Вип. 60. 2011. С. 116–119.
7. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. С. Ю. Ніколаєва. К.: Ленвіт, 2003. 261 с.
8. Коломієць Б. С. Педагогічні умови формування самоосвітньої компетентності майбутнього вчителя іноземної мови. *Витоки педагогічної майстерності*. Полтава, 2018. Вип. 22. С. 100–103.
9. Левшин М. М. Впровадження компетентнісного підходу до навчання у ВНЗ: реалії та перспективи. Реалізація європейського досвіду компетентнісного підходу у вищій школі України: матеріали методологічного семінару. Київ: Педагогічна думка, 2009. С. 217–224.
10. Малихін О. В. Самостійна пізнавальна діяльність студентів вищих педагогічних навчальних закладів в контексті організації їх самостійної навчальної діяльності. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16*. 2007. Вип. 7. С. 133–140.
11. Перевознюк В. В. Ресурсне забезпечення формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів англійської мови. *Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Серія 5. 2020. Вип. 73, т. 2. С. 36–39.
12. Сухомлинський В. А. Бібліографія / упоряд. А. І. Сухомлинська, О. В. Сухомлинська. К.: Рад. Школа, 1987.
13. Федоренко О. Г. Сутність і структура самоосвітньої компетентності майбутнього вчителя технологій. *Вісник ХДАК*. 2014. Вип. 43. С. 276–281.
14. Hagen S. User Preferences in Open and Distance Learning. *ReCALL*. 1995. Vol. 7. № 1. P. 73–77.
15. Nealy F. Foreign Language Teaching in the Universities. Manchester: Manchester UP, 1967. 64 p.

REFERENCES

1. Bekh, I. D. (2003). *Vykhovannia osobystosti* (Kn. 1–2); Kn. 2. *Osobystisno-orientovanyi pidkhid: naukovo-praktychni zasady*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
2. Bukhlova, N. V. (2008). *Sutnisnyi zmist poniattia "Samoosvitnia kompetentnist"*. *Naukova skarbnytsia osvity Donechchyny, 1, 4* [in Ukrainian].
3. Hurash, L. (2001). *Sofiia Rusova – "apostol Pravdy i Nauky"*. *Doshkilne vykhovannia, 2, 10–11* [in Ukrainian].
4. Demchenko, Yu. (2019). *Samoosvitnia kompetentnist – nevid'iemna skladova chastyna profesiinoi*

- kompetentnosti diialnosti) maibutnoho uchytelia. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk, issue 23, t. I, 154–159* [in Ukrainian].
5. Zhornyk, O. (2000). Formuvannia piznavalnoi aktyvnosti uchniv u protsesi spilnoi i hrovoyi diialnosti. *Ridna shkola, 1, 27–28* [in Ukrainian].
 6. Zhukevych, I. P. (2011). Poniattia samoosvity studentiv u konteksti neperervnoi osvity. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu. Pedahohichni nauky. Zhytomyr, ZhDU. Vyp. 60, 116–119* [in Ukrainian].
 7. Zahalnoievropeiski rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia. S. Yu. Nikolaieva (Ed.). (2003). K.: Lenvit [in Ukrainian].
 8. Kolomiets, B. S. (2018). Pedahohichni umovy formuvannia samoosvitnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia inozemnoi movy. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti. Poltava, issue 22, 100–103* [in Ukrainian].
 9. Levshyn, M. M. (2009). Vprovadzhennia kompetentnisnoho pidkhodu do navchannia u VNZ: realii ta perspektyvy. *Realizatsiia yevropeiskoho dosvidu kompetentnisnoho pidkhodu u vishchii shkoli Ukrainy: materialy metodolohichnoho seminaru. Kyiv: Pedahohichna dumka, 217–224* [in Ukrainian].
 10. Malykhin, O. V. (2007). Samostiina piznavalna diialnist studentiv vishchykh pedahohich-nykh navchalnykh zakladiv v konteksti orhanizatsii yikh samostiinoi navchalnoi diialnosti. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Serii 16, issue 7, 133–140* [in Ukrainian].
 11. Perevozniuk, V. V. (2020). Resursne zabezpechennia formuvannia samoosvitnoi kompetentnosti maibutnykh uchyteliv anhliiskoi movy. *Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy, serii 5, issue 73, t. 2, 36–39* [in Ukrainian].
 12. Sukhomlynskyi, V. A. (1987). Bibliohrafiia / uporiad. A. I. Sukhomlynska, O. V. Sukhomlynska. K.: Rad. Shkola [in Ukrainian].
 13. Fedorenko, O. H. (2014). Sutnist i struktura samoosvitnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia tekhnolohii. *Visnyk KhDAK, issue 43, 276–281* [in Ukrainian].
 14. Hagen, S. (1995). User Preferences in Open and Distance Learning. *ReCALL, Vol. 7, 1, 73–77* [in Ukrainian].
 15. Healy, F. (1967). *Foreign Language Teaching in the Universities*. Manchester: Manchester UP [in Ukrainian].